

čin Evropy pomohli k branám pekelným, je problém, na nějž román odpovědi neposkytuje.

Spravedlnost nutí přiznat, že evokační schopnost Durychova, jeho dušezpytný klid a mistrovství slova vytvořily v „Bloudění“ významné dílo novodobé české prózy. Starší historický román český nemůže se s ním měřit výškou uměleckého výboje ani hloubkou ideového ručitelství za kreaci díla, zvláště pokud jde o práce, pojednávající o téže epoše dějinné. Naši předkové za to nemohou, že se Durych zatím dostal už dále. Dostat se nad Bloudění nebude malíčkost.

F. M. Hník.

## ESCHATOLOGIE BHAGAVADGITY.

*Surendranath Dasgupta.*

Gita je pravděpodobně nejranější dokument, kde nalézáme určité vyjádření myšlenky o nepomíjející existujících věcí a o nemožnosti vstupu ne-existence do řádu existujících realit. Praví, že to, co neexistuje, nemůže se stát skutečným, a to, co existuje, nemůže přerušit svoje trvání. V moderních dobách slyšíme o principu zachování energie a o principu zachování hmoty. Princip zachování energie je jasně doložen ve Vyasa-bhasya, ale myšlenka zachování hmoty není nikde určité vyjádřena. Vedanta i Samkhya mají základem své filosofie ontologický princip, známý jako sat-karya-vada: následek má svou existenci již v příčině. Vedanta tvrdí, že následek je pouhý jev a nemá skutečné existence; jediné příčina je skutečně existující. Samkhya na druhé straně učí, že následek je pouze modifikací kausální substance. Není neexistentní, ale je oddělen od příčiny, nemá samostatné existence; možno tedy říci, že následek existuje v příčině před počátkem příčinného procesu (karana-vyapara). Oba systémy, Samkhya i Vedanta, pokoušely se prokázatí svoje these, ale žádný z nich si neuvědomil, že jejich nauky vycházejí z apriorních předpokladů, na nichž princip zachování energie a zachování hmoty spočívá, jež však těžko se dají doložití posteriorní ilustrací. Tak Samkhya praví, že následek existuje v příčině, jelikož, kdyby tomu tak nebylo, nebylo by důvodů, proč určitý druh následků, jako na př. olej, by mohl býti vyroben pouze z určitých druhů příčin, na př. ze sezamu. Že určitý druh následků může býti způsoben jen určitým druhem příčin, není ve skutečnosti důkazem pro sat-karya-vada, ale obsahuje tuto nauku; tak sat-karya-vada spočívá na apriorním principu, jak je formulován v Gité: to, co existuje, nemůže zahynouti, a to, co neexistuje, nemůže vstoupiti v řád bytostí. (Gita II, 16.) Gita se nepokouší dokazovati tento předpoklad, ale po-

kládá jej za evidentní princip, jež nikdo nemůže změnit. Nemyslí na všeobecnou aplikaci tohoto principu, nýbrž pouze na aplikaci, týkající se povahy atman-a. Tak praví: „Ó Arjuno, na tento princip, jímž vše je proniknuto, nutno se dívat jako na nepomíjející; nikdo nemůže zničit toto nezahynutelné. Těla, jež hynou, náleží věčné, nepoznatelné podstatě, jež je beze smrti; proto musíš bojovat. Ten, kdo myslí, že ona podstata (duše) je zničitelná, a kdo se domnívá, že může být ničitelem, neví, že nemůže ani ničít, ani býti zničena. Není zrozena a neumírá, ani, jsa jednou tím, čím jest, nechce existovat znovu... Je nezranitelná zbraní, je nespalitelná ohněm, nerozpustitelná vodou, nevysušitelná vzduchem.“ Nesmrtelnost duše, hlásaná Gitou, zdá se býti vypůjčena přímo z Upanišad a odstavce ji popisující zdají se dýchatí tímž duchem nejenom v myšlence, nýbrž také ve výrazové formě. Ontologický princip, že to, co existuje, nemůže zaniknouti a to, co neexistuje, nemůže býti, nebyl ani formulován Upanišadami. Jeho vyjádření v Gitě, kde jest jím podopřena nauka o nesmrtelnosti, je zřetelným krokem kupředu oproti filosofii Upanišad po této stránce.

První důvod, vyslovený Kršnou, aby přemluvil Arjuna k boji, byl, že duše je nesmrtelná, že pouze tělo může býti zraněno nebo zabito a že tudíž Arjuna nemusí cítiti zmatku jda do boje se svými příbuznými v bitvě u Kurukšetry. Po smrti jednoho těla duše se obrátí k jinému, ve které se znovuzrodí, právě tak jako člověk vymění svůj starý oděv za nový. Tělo se stále mění, a i v mládí, dospělosti a stáří nezůstává totéž — beze změny.

Změna při smrti je také změna těla; není tedy podstatného rozdílu mezi změnami těla v různých stadiích života a mezi poslední změnou, jež je způsobena smrtí, kdy staré tělo je duchem opuštěno a nové přijato.

Zrození nutně znamená smrt, smrt nutně znamená znovuzrození. Není vysvobození z tohoto nepřetržitého cyklu zrození a smrti. Od Brahma dolů ke všem žijícím bytostem běží ustavičná rotace narození, smrti a znovuzrození. Na Arjunovu otázku, co se stane s člověkem, který daleko pokročil na stezce jóga, ale následkem svých chyb ji ztratil a zemřel, Kršna odpovídá, že žádný dobrý čin se nemůže ztratiti; člověk, který jednou kráčel cestou pravdy, nemůže trpěti. Je-li člověk, jenž pokročil na stezce jóga, smeten s ní rukou smrti, zrodí se znovu v rodině čistého a prospívajícího národa, nebo v rodině moudrého jogína.

Výsledky úsilí minulého života jsou asociovány novému zrození a počíná novou cestu vpřed; staré činy minulého života nesou ho kupředu bez jeho úsilí. Tak cestami mnohých životů a hromadícími se výsledky správného usilování, dosáhne jogín uskutečnění konečného cíle. Život obyčejného člověka v každém znovuzrození závisí na jeho přáních a myšlenkách ve dnech

smrti. Ale ti, jejichž myšlení se upíná k Bohu, nejstaršímu učitel, věstci, nejmenšímu z nejmenších, držitelé všehomíra, zářícímu jako slunce nad vsí temnotou, ti, kteří upevňují své životní síly do středu svého zraku a kontrolují dveře svých smyslů, ti konečně dosáhnou svého nejvyššího a posledního cíle v Bohu. Od velikého, nepoznaného Pána sestupuje neprojevené (avyakta), z něhož vychází projevené věci (vyaktayah sarvah) a v čase se opět k němu vrací a zase se z něho vyvíjí. Jsou tedy dvě formy neprojeveného: neprojevené, z něhož všechny projevené věci vycházejí, a neprojevené, což jest vlastností věčného Pána. (Gíta VIII., 16—23.)

Myšlenky o deva-yana a pitr yana, daksinayana a uttarayana, tmavých a světlých obdobích, jak jsou zmíněny v Upanišádách, jsou doloženy v Gítě také. Ti, kteří procházejí pohřebním kouřem ve čtrnáctidenní nového měsíce a v následujících šesti měsících (kdy slunce je na jih od rovníku), zastihují tmavé období a vracejí se zpět. Ti, kteří jsou spalováni ve světlém období, ve čtrnáctidenní úplňku a dřívějších šesti měsících (kdy slunce je na sever od rovníku), nevracejí se zpět (Gíta VIII., 24—26). Tyto myšlenky zdají se být pouhým vyznáváním tradiční víry, doložené v čandogyia Upanišadě. Gíta o ostatních praví, že ti, kteří následují cestu vedických obětních povinností, radují se z nebeských radostí v nebi a když jejich zásluhy, jako ovoce dobrých činů jsou vyčerpány, vracejí se opět na zemi. V kapitole XVI., 19., Kršna praví: „Způsobuji, že krutí a zlomyslní lidé se opět a opět rodí jako divoká zvířata.“

Eschatologické názory Gity ukazují, že jsou tu sebrány různé tradicionelní náhledy na život po smrti bez harmonické syntese.

Nejprve nutno říci, že Gíta věří v nauku o karma. Tak v kap. XV., 2 a v kap. IV. 9, se praví, že svět vyrostl na podkladě karma; jsou to okovy karma, jež nás váží k tomuto světu. Pouta karma vděčí existenci lpění, vášni a žádosti. Ale k čemu vede pouto karma? Odpovědí Gity jest, že vede k znovuzrození. Pakli kdo jedná ve shodě s vedickými požadavky pro dosažení blahodárného ovoce, tedy touha a lpění na tomto žádoucím ovoci je pouto karma, které přirozeně vede ke znovuzrození. Prohlášení Gity, že zrození nutně znamená smrt a smrt nutně vede ke znovuzrození, upomíná nás na kausální řetěz Buddhův. Gíta pouze toleruje, nikoli však účinně podporuje vedický rituál. Formulace názoru o smrti a znovuzrození se zdá býti v Gítě dřívější, než v buddhismu. Gíta nezná pozdější buddhistický kausální propracovaný cyklus a nikdy o příčinném řetězci nemluvil. Jistěže zná, že ulpívání je kořen všeho zla, je to však pouze samozřejmý závěr z poznatku, že lpění vede k poutu karma a pouto karma ke znovuzrození. Hlavním účelem Gity není najítí, jak možno zlomit pouta karma a tak zameziti znovuzrození, ale

ustanovití správné pravidlo pro lidské povinnosti. Jistěže někdy mluví o zničení pout karma a dosažení nejvyššího, ale instrukce, týkající se dosažení osvobození, nebo popis zla na tomto světě tvoří jen nepatrnou část obsahu Gity. Gita nemá pesimistické tendence. Mluví o nutném spojení zrození a smrti ne proto, aby ukázala smutek života a jeho bezcennost, ale aby zdůraznila, že tu není příčina k zármutku ve všeobecném koloběhu zrození a smrti. Není pochyby, že hlavními idejemi jsou lpění, karma, zrození, smrt a znovuzrození; ale myšlení buddhismu je složitější a soustavnější a je proto pravděpodobně pozdějším vývojem v dobách, kdy diskuse Gity o tomto předmětu byly již známy. Buddhistická nauka o neskutečnosti duše a individua je protikladem nauky o nesmrtelnosti duše v Bhagavadgítě.

Osvobození v Gítě znamená osvobození od stáří a od smrti (mokša). Toho osvobození možno dosáhnouti pravdivým filosofickým poznáním podstaty kšetra — těla, jakožto celku a kšetra — džňa, snímající bytosti, nebo upnutím se k Bohu, jako nejbližší a člověku nejdražší bytosti. Osvobození od stáří a smrti znamená též osvobození od pout karma. Nepřichází jako přirozený výsledek filosofického poznání nebo oddané pokory; ale Bůh, jako osvoboditel dává je darem moudrým a těm, kteří k němu přicházejí v pokoře.

*Prof. Otto Ruitrle.*

*Alwis Gisar*

## ZILKŮV PŘEKLAD NOVÉHO ZÁKONA.

Splněna tedy naše touha po novém překladě základní knihy křesťanské, totiž Nového zákona. Význam Nového zákona je jistě znám i příslušníkům československé církve, ač nelpí na jeho slovném znění. Československé církvi nejde tak o slovo, ale o smysl a ducha Nového zákona. To právě opravňovalo naši touhu po novém rouše, po novém překladě Nového zákona, snad více, než bylo pocíťováno v jiných církvích evangelických. Ty církve srostly s překladem Kralickým, v něm byly vychovávány a jemu i dobře rozuměly. Ale naši bratři a naše sestry, jež přišly z církve katolické, v níž nebyli přidržováni ke čtení Bible, jednak nepocíťovali tak silně náboženskou spojitost s kralickým překladem, jednak mu právě proto ani dosti dobře nerozuměli.

Kralický překlad byl a bude nám jako všem československým lidem, příslušníkům národa, velmi vzácnou památkou českého písemnictví, památkou posvěcenou utrpením a slzami a strádáním našich předků. My, Čechoslováci, jistě nepřestaneme si vážit nejen literární a historické ceny toho překladu, ale budeme mítí pochopení a smysl i pro jeho cenu náboženskou a mravní jako pro překlad Nového zákona z jazyka původního, řeckého, v němž se nám Nový zákon zachoval. Nicméně v praxi sáhne snad